

26

דאסורין במשנה מ"מ קרא לא קא מוהיר אלא שלא להאכילן בידים וכו' ככל שאר אוסורין מש"כ בטומאה דקרא קא אוהר לגדולים להפריש קטנים מן הטומאה כדפי' ויטו מעטעס שריפה בזה מצות יתירות והכי משמע ממ"ש הרי"ק והרא"ש בהלכות טומאה דק דרשא דאמור ואמרת להוסיף בגדולים על הקטנים ולא הוסיף עליהם דק דרשא דאמור ואמרת להוסיף בגדולים על הקטנים בידים

אלמא דס"ל דאזכר עלייהו לאפרישניהו מטומאה ומשם למד רבינו לטוהר כן והכי נקטינן דהקטנים מוזהרין להפריש הקטנים אפילו בקטנים דלא הניעו לחיובך ובאים ליטמא בעצמם ממוחיבם הגדולים להפרישן:

כתב בהגהת ש"ע וקטן שבהם אביו או עבר שאר עבירה בקטנות

אע"פ שאינו צריך תשובה כשהגדול מ"מ טוב לו שיקבל אהיה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה דבר עונשו

עכ"ל והוא מפסקי מהרא"י סי' ס"ב משהו נראה דהני מילי בעצירות שצין אדם לתקום אצל בעצירות שצין אדם לחזור ודלו ב"ד

מזוין עליו להפרישו כדי שלא יאמר תקלה על ידו וכו' כד הרב המגיד פ"א מנגדו אלא

דכתב הרמב"ם לשם ראוי לב"ד להכות את הקטנים כפי כח הקטן על הגנבה כדי שלא יהיו רגילין בה וכן אם הזיקו שאר נזקין וכן מבין את העבדים וכו' וכו' בח"מ סימן שמ"ט אלא מן הדין אין הקטן חייב בתשלומין כשיגדיל כמ"ש הרמב"ם להדיא בפ"ד דחובל ומזיק וכו' כל הפוסקים אך קשה מהא דאיתא פרק הגזל

ענין (דף נח) אכפיהו רפרס לרבי אשו ואנבי מוניה כי כשורא לללמי ופי' רש"י רב אשו שרף שור חוב של חצירו ביולדותו ואנבי מוניה גוזינא מעליא כל מה שכתב בשטר ומשמע ודאי דהאי בילדותו דהאי בילדותו דמה לי בילדותו מה לי בזקנותו

מכל מקום היה גדול ואם שרפו בזמנו או בשוגג ואדם מועד לעולם אין כאן גנאי אפילו בזקנותו ואם שרפו בזמנו גם בילדותו לא ה"ל לפטוהו בין שהגדול והיה בר דעת אלא כע"כ בקטנותו היה המעשה וכן היה מפרש הא"י והביא ראיה מאין שהקטן חייב לשלם כשהגדול גם הביא ראיה מאין דאמר בפרק ד' וכו' (דף ל"ט) שור

של יתומים שהזיק משלם מן העלויה ר"ב ר' הנינא אחר מעליית אפוטורא וחזוין ופירשין מן היתומים לבי גדלו וכו' היכא דאזקי נפשייהו ע"כ מא"י כדאיתא בהגהת אש"י פרק החובל והוא תימה גדולה וצריך לומר דס"ל דאע"פ דמדיון תורה

ודאי פטור מכל מקום תקנת חכמים היא לשלם כשיגדיל מפני תקון העולם והכי כתבו התוס' להדיא בפרק ד' וכו' והביא דשור של קטן שהזיק דמשלם אע"פ דהוא גופיה כי מניין פטור דפגישתו רעה תמונו לא כל שכן עבדי רבנן תקנה במועד מפני

תקון העולם פ"ט דנ"ה אין מעמידין מכל מקום אין דעת הפוסקים כן לחייבו בנית דין לשלם כשיגדיל כשיחוק בעצמו דמילתא דלא שכיחא היא ולא עשו תקנה אלא בשור שגנב דשכיחא עובא ואית דיה משום תקון העולם אכל כך עובד דרפרס

נלפע"י דהאמת הוא בזדא דרב אשו בקטנותו היה שרפו לשטר של חצירו ותן הדין היה פטור אלא כיון דראוי לב"ד להכות לקטנים וכו' ורב אשו לא היה רוצה לטבול

המכות היה משלם כל ההזיק שעשה והשתא יוחא הא דאכפיהו דאי איתא דאכפיהו כשהגדול וכו' הגון הוא לומר על רב אשו דלאחר שהגדול היה משרב על צווי ב"ד

עד דאכפיהו רפרס אלא ודאי דבעדו קטן קאמר דאכפיהו והוא דמן הדין היה פטור מלשלם מתוך אלא ראוי היה להלקותו ופי' כך היה כפוי לשלם מה שהזיק ומכאן ק"ל לרש"י ז"ל לפרש ביולדותו פי' בקטנותו דמקאמר אכפיהו דאלמא

דכלא כפיה לא היה גובה מנכסיו אלא דלמא דמדון היה פטור וגם שהיושם הא דכתב הרמב"ם ראוי לב"ד להכות את הקטנים וכו' דכתב ה' המגיד על זה לא מלמא

מזוהר אכל למה שכתבנו מוכח הכי מהך דאכפיהו רפרס כלל העולה דהקטן שגנב או שהזיק פטור מלשלם כשהגדול ולא היתה על זה תקנת חכמים לשלם דלא

כהא"י גם בעצירות שצין אדם לתקום אצל בעצירות שצין אדם לחזור ודלו ב"ד מן הדין אין הקטן חייב בתשלומין כשיגדיל כמ"ש הרמב"ם להדיא בפ"ד דחובל ומזיק וכו' כל הפוסקים אך קשה מהא דאיתא פרק הגזל

ענין (דף נח) אכפיהו רפרס לרבי אשו ואנבי מוניה כי כשורא לללמי ופי' רש"י רב אשו שרף שור חוב של חצירו ביולדותו ואנבי מוניה גוזינא מעליא כל מה שכתב בשטר ומשמע ודאי דהאי בילדותו דהאי בילדותו דמה לי בילדותו מה לי בזקנותו

מכל מקום היה גדול ואם שרפו בזמנו או בשוגג ואדם מועד לעולם אין כאן גנאי אפילו בזקנותו ואם שרפו בזמנו גם בילדותו לא ה"ל לפטוהו בין שהגדול והיה בר דעת אלא כע"כ בקטנותו היה המעשה וכן היה מפרש הא"י והביא ראיה מאין שהקטן חייב לשלם כשהגדול גם הביא ראיה מאין דאמר בפרק ד' וכו' (דף ל"ט) שור

של יתומים שהזיק משלם מן העלויה ר"ב ר' הנינא אחר מעליית אפוטורא וחזוין ופירשין מן היתומים לבי גדלו וכו' היכא דאזקי נפשייהו ע"כ מא"י כדאיתא בהגהת אש"י פרק החובל והוא תימה גדולה וצריך לומר דס"ל דאע"פ דמדיון תורה

ודאי פטור מכל מקום תקנת חכמים היא לשלם כשיגדיל מפני תקון העולם והכי כתבו התוס' להדיא בפרק ד' וכו' והביא דשור של קטן שהזיק דמשלם אע"פ דהוא גופיה כי מניין פטור דפגישתו רעה תמונו לא כל שכן עבדי רבנן תקנה במועד מפני

תקון העולם פ"ט דנ"ה אין מעמידין מכל מקום אין דעת הפוסקים כן לחייבו בנית דין לשלם כשיגדיל כשיחוק בעצמו דמילתא דלא שכיחא היא ולא עשו תקנה אלא בשור שגנב דשכיחא עובא ואית דיה משום תקון העולם אכל כך עובד דרפרס

נלפע"י דהאמת הוא בזדא דרב אשו בקטנותו היה שרפו לשטר של חצירו ותן הדין היה פטור אלא כיון דראוי לב"ד להכות לקטנים וכו' ורב אשו לא היה רוצה לטבול

המכות היה משלם כל ההזיק שעשה והשתא יוחא הא דאכפיהו דאי איתא דאכפיהו כשהגדול וכו' הגון הוא לומר על רב אשו דלאחר שהגדול היה משרב על צווי ב"ד

עד דאכפיהו רפרס אלא ודאי דבעדו קטן קאמר דאכפיהו והוא דמן הדין היה פטור מלשלם מתוך אלא ראוי היה להלקותו ופי' כך היה כפוי לשלם מה שהזיק ומכאן ק"ל לרש"י ז"ל לפרש ביולדותו פי' בקטנותו דמקאמר אכפיהו דאלמא

דכלא כפיה לא היה גובה מנכסיו אלא דלמא דמדון היה פטור וגם שהיושם הא דכתב הרמב"ם ראוי לב"ד להכות את הקטנים וכו' דכתב ה' המגיד על זה לא מלמא מזוהר אכל למה שכתבנו מוכח הכי מהך דאכפיהו רפרס כלל העולה דהקטן שגנב

או שהזיק פטור מלשלם כשהגדול ולא היתה על זה תקנת חכמים לשלם דלא כהא"י גם בעצירות שצין אדם לתקום אצל בעצירות שצין אדם לחזור ודלו ב"ד מן הדין אין הקטן חייב בתשלומין כשיגדיל כמ"ש הרמב"ם להדיא בפ"ד דחובל ומזיק וכו' כל הפוסקים אך קשה מהא דאיתא פרק הגזל

ענין (דף נח) אכפיהו רפרס לרבי אשו ואנבי מוניה כי כשורא לללמי ופי' רש"י רב אשו שרף שור חוב של חצירו ביולדותו ואנבי מוניה גוזינא מעליא כל מה שכתב בשטר ומשמע ודאי דהאי בילדותו דהאי בילדותו דמה לי בילדותו מה לי בזקנותו

משינויות ומוקי להו באיסור דרבנן מ"מ דברי ר' יוחנן לא נדרשו וכו' בספר המצות ובעל התרומות :

שד"מ החולק במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת מונח ד' ימים מיום שנתן אל לבו שבחתי ומקדש השביעי שעושה

קידוש והבדלה ועושה בכל יום מלאכה ברי פרנסתו ולא יותר ואף ביום שמקדש בו ומותר לילך בו בכל יום היה יודע מנין יום שיצא בו כגון שיודע שהיום יום ד' או יום חמישי ליציאתו

אבל אינו יודע באיזה יום יצא מותר לעשות כל מה שירצה ביום שמיני יציאתו שבוים כזה יצא מביתו ובוראי לא יצא בשבת

וכן ביום ט"ו וכן ביום כ"ב וכן לעולם :

שמה ארבע רשויות לשבת רה"י ור"ח כרמלית ומקום פטור רה"י

וא"כ לא חשיבו אלא אחד קרא וילפינן מיניהו לשאר אוסורין וא"כ ע"כ הני אוסורין דלא ליספו להו בידים נגינה למ"ד קטן אובל נבלות אין ב"ד מצוין להפרישו י"ל דס"ל לרבינו דהאי דריביתא ל"ד הוא דא"כ נכתוב רחמנא נבילה וטומאה וליהו כל שאר אוסורין מיניהו דהא דס דאית ביה כרת אחי בק"י מנבילה דלית בה כרת ושרצים דאסורין

במשנה איתו בק"י מנבילה שאסורה בזבית א"כ כמו שהקשה הרב המוצקא דה"ל אלויה מזהר י"ל בפרשת אמור דליכתוב רחמנא טומא' וס' וליהו שרצים מיניהו דכ' מפרכת מה לכהנים שכן ריבה להם הכתוב מצות יתירות איכא צריכותא איכא דריביתא דכ' מפרכת מה שכן כרת איכא למיחר טומאה תוכיה וחזר הדין לא דאי זה כראי זה ולא דאי זה כראי זה

הצר השוה שכן שכן באוהרה וכוהסורו בהן גדולים על הקטני' אף שרצים ושאר כל אוסורין שבתורה שכן באוהרה וכוהסורו בהן גדולים מחזקין על הקטנים וכיון דהאי צריכותא לאו דוקא הוא ועוד פשטא דלישנא דברייתא דקתני להוסיף גדולים על הקטנים משמע

שצריך להוסיףם כפי מה שכתבנו דהיינו אוסורין וכו' והוא צריכותא איכא למיחר דלא איתמר אלא לטוס מאי דדחקי לטויה דהני אוסורין דלא ליספו או דלא ליטמאו בידים

ולאפוקי ברייתות מפשטן ולא קי"ל הכי כך ל"ל לדעת רבינו וכן צ"ל לדעת נ"י שכתב בה"ל טומאה אמור ואמרת להוסיף גדולים על הקטנים אע"פ דבשאר אוסורין אין האב מוזהר על הדין כדכתב קטן שצא לכבות אין שומעין לו מוקמינן

ליה בעושה על דעת אביו הא לאו הכי לא אסרינן ליה אכל בטומאה מזהר מריבוי דקרא פ"ג אכל אכפיהו רפרס אלא מפרש כפשטא דסוגיא דקא מצינן להני תלת קראי

וה"ל אחד קרא וילפינן מיניה לכל אוסורין שבתורה וא"כ למ"ד קטן אובל נבלות אין ב"ד מצוין להפרישו ע"כ לא הוזהרו אלא דלא ליספו ולא ליטמו להו בידים אכל להפרישם לא הוזהרו בשום מצוה וכו"כ הרמב"ם בפרשת אמור אל הכהנים וכן כתב

בסמ"ג מל"ת סימן ס"ה גבי סבין ומפרנסין ללדס וסימן קמ"ח וסימן רל"ד :

כתבנו התוספות בפרק כל כתבי (קכ"ה) : דאמרינן קטן אובל נבלות אין ב"ד מצוין להפרישו בקטן שלא הניעו לחיובך דבהניע לחיובך

כיון שחייב להנכו כ"ש לצריך להפרישו שלא יעשה עבירה עכ"ל משמע דלא שני להו בין ב"ד לאביו וכו"כ הרשב"א והביא ראיה מהא דמיייתי בפרק חרש בן חצר

שרגיל לילך אכל אביו אמו ע"ה וכו' ועוד מדאמרינן בפרק יוצא דופן לא צריכא לאותן המזהרים עליו ואקשינן ש"מ קטן אובל נבלות ב"ד מצוין להפרישו ואם

איתא ליה לא צריכא לאביו שמוחר ש"מ קטן אובל נבלות דקא מצינן להני תלת קראי

אובל נבלות אין ב"ד מצוין להפרישו בשלא הניעו לחיובך ממתיני דקטנה בת ישראל שנסאת לבסוף שאובלת בתרומה דהתם משמע דאפילו כשהניע לחיובך היא ואפילו

הכי אקשינן בגמרא וליכול קטן אובל נבלות הוא וכו' ובפרק יוצא דופן איבעיא לן מופלא סמוך לאיש דאורייתא או דרבנן ואמרינן פ"ט קטנה שגדרה וכו' ופירקין

הוא ליה קטן אובל נבלות ואין בית דין מצוין להפרישו אלא דאפילו בשופלן לאותן המזהרים עליו ואקשינן ש"מ קטן אובל נבלות אין ב"ד מצוין להפרישו דאלמא

מאן דאית ליה אין מצוין אפי' בקטן סמוך לאיש קאמר ושמא נאמר דלא אחרו מחזקין אלא למצות עשה ולא למצות לא תעשה עכ"ל ולהרמב"ם דתפליג בין ב"ד לאביו

אחי שפיר דכי אמרינן קטן אובל נבלות אין ב"ד מצוין להפרישו בשניע לחיובך נמי היא אכל אביו מצוה להפרישו כשם שהוא מצוה להנכו במצות עשה :

לענין אוסורין דרבנן כתב הר"ן גריס ויתא שכל שואל לזכרו של חותק אע"פ שהניע לחיובך מאכילין אותו איסור דרבנן אפילו בידים (א)

וכ"כ הרשב"א ומיחו כתב בתשובה שלא אחר כן אלא להלכה אכל לא למעשה והרמב"ם בסוף מלכות אוסרות כתב דלמאכילי בידים אסור אפילו בדברים שאיסורין מדברי סופרים וכן אסור להרגילו בחיולו שבת ומועד ואפילו בדברים שכן

משום שבת (ב) :

שד"מ החולק במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת מונח ד' ימים מיום שנתן אל לבו שבחתי ומקדש השביעי שעושה בכל יום מלאכה ברי פרנסתו ולא יותר ואף ביום שמקדש בו ומותר לילך בו בכל יום היה יודע מנין יום שיצא בו כגון שיודע שהיום יום ד' או יום חמישי ליציאתו

אבל אינו יודע באיזה יום יצא מותר לעשות כל מה שירצה ביום שמיני יציאתו שבוים כזה יצא מביתו ובוראי לא יצא בשבת

וכן ביום ט"ו וכן ביום כ"ב וכן לעולם :

שמה ארבע רשויות לשבת רה"י ור"ח כרמלית ומקום פטור רה"י